

עין משפט
גר מצוה

ב א מיי פ"ו מהלכות ממזין ה' ג סמג עשין קטג עוש"ע יו"ד סי' רנב סעיף א:

בא ב מיי עס פ"ח ה' א סמג עשין יא יב:

רבינו חננאל

ותנא דידן כיון דקתני אם הביא יצא לא פסיקא ליה. ויש אומרים אף לשכירות בתים, ראש השנה ניסן. דתניא המשכיר בית לחבירו לשנה, מונה י"ב חודש מיום ליום. ואם אמר לשנה זו אפי' לא עמד אלא באחד באדר, כיון שהגיע יום אחד בניסן ושלמו לו שלשים יום עלתה לו שנה. דאפילו למ"ד יום אחד בשנה חשוב שנה, שאני הכא ולא טרח אינש ואגר ביתא לבציר מל יומין. ואקשינן ואימא ראש השנה לשכירות בתים חשירי, ודחינן ההם בתשרי כי אגר אינש ביתא לכולהו ימות הגשמים אגר. ותנא דידן ותנא דברייתא בניסן נמי שכירי קיטרא ולא אגר (א) לתלתין יומין ותו לא. ובאחד באלול ראש השנה למעשר בהמה ר' אלעזר ר' שמעון אומרים באחד בתשרי. ואוקימנא לר' מאיר דתנן בכורות פרק מעשר בהמה ר' מאיר אומר באחד באלול ראש השנה למעשר בהמה. ואקשינן והא אוקימנא רישא ר' שמעון, דאמרינן ולרגלים מני ר' שמעון היא נפקא מינה לנודר כול'. וישא ר' שמעון כדאמרינן, וסיפא נמי לא. ודקתני סיפא ר' אלעזר ור' שמעון אומרים באחד בתשרי, ומציעתא דר' מאיר. ופריך רב יוסף לעולם מתני' רבי היא ונסיב ליה למתניתין אליבא דתנאי. וברגלים סבר לה כר' שמעון, ובמעשר כר' מאיר. ופריך רב יוסף לעולם מתני' רבי היא ונסיב ליה למתניתין אליבא דתנאי. וברגלים סבר לה כר' שמעון, ובמעשר כר' מאיר. ומפני מה שביק ר' עקיבא דרייקי דבריו בכורות פרק מעשר בהמה באחד בתשרי ר"ה למעשר בהמה, וסתוים לן סתמא כר' מאיר דפליג עליה. קשיא לן טובאי, דר"מ תלמיד דר'עין הוא. ועוד קיימא אן בכל מקום הלכה כר' עקיבא אפילו מחבריו. ואשכחנא בהדיא תמן אמר ר' יוחנן מפי שמועה אמרה, מפי תני זכריה ומלאכי, ולפיכך דל דהתא בן עזאי לנמרי אלא אמר האלוויין מתעשרין בפני עצמן. אי הכי אמאי קתני ארבעה והא חמשה הוו למלכים ולרגלים שנים, שזה באחד בניסן והוא ראש שנה למלכים, אבל לרגלים בחמשה עשר בניסן הוא. ובאחד באלול ובאחד בתשרי ובט"ו שבט, הרי (זה) [ה?]. ופריך רבא

[ארבעה] לדברי הכל, לר' מאיר דל רגלים, כלומר חסר רגלים מן המשנה לגמרי, נשאר לו [ארבע], אחד בניסן למלכים, ואחד באלול [ר"ה] למעשר בהמה, ואחד בתשרי ראש שנה לשנים ובשבט ר"ה לרגלים. ור' אליהו, הרי ארבעה. לר' שמעון דל מעשר בהמה מאחד באלול, נשארו למלכים ולרגלים שנים, ובאחד בתשרי ובט"ו שבט הרי ד'. אבל מעשר בהמה בפירוש חולק עם ר' מאיר במס' בכורות פרק מעשר בהמה, וסבר ראש שנה למעשר בהמה אחד בתשרי. רב נחמן בר יצחק פריך ואמר הכי קתני, ארבעה חדשים והם ניסן ואלול ותשרי ושבט, ופריך רבא

[ארבעה] לדברי הכל, לר' מאיר דל רגלים, כלומר חסר רגלים מן המשנה לגמרי, נשאר לו [ארבע], אחד בניסן למלכים, ואחד באלול [ר"ה] למעשר בהמה, ואחד בתשרי ראש שנה לשנים ובשבט ר"ה לרגלים. ור' אליהו, הרי ארבעה. לר' שמעון דל מעשר בהמה מאחד באלול, נשארו למלכים ולרגלים שנים, ובאחד בתשרי ובט"ו שבט הרי ד'. אבל מעשר בהמה בפירוש חולק עם ר' מאיר במס' בכורות פרק מעשר בהמה, וסבר ראש שנה למעשר בהמה אחד בתשרי. רב נחמן בר יצחק פריך ואמר הכי קתני, ארבעה חדשים והם ניסן ואלול ותשרי ושבט,

ז:

לא פסיקא ל"ה. נריך לדקדק אי הוה מנ"י לשנויי כדמשני לקמן כי קא חשיב מידי דלא תלי במעשה:

עלתה לו שנה. ולא אמרינן הדמים מודיעים ו' והרי המעות מתנה או פקדון ו':

ולרגלים מני. פי' והא דאמרי'

נרישא בלאחד בניסן ר"ה לרגלים דהיא נשנית סתמא ומני היא ומשני ר"ש היא ופריך רישא דאמר ארבעה ראשי שנים הן ראש השנה למלכים ולרגלים וסיפא הא דאמרי רבי אלעזר ור"ש אחד בתשרי ופריך רישא וסיפא ר' שמעון ומציעתא רבי מאיר רבי היא פי' רבי מנא מתני' ושנאה אליבא דתנאי וסמס לה כוותייהו אי הכי דחד תנא כמו רבי שנאה מתני' ונסכי לה אליבא דתנאי א"כ מה זה דאמר ארבעה ראשי שנים הן חמשה הוו דבשלמא אי ר"ש הוה תני זהדיא נרישא לא הוה רק ארבעה דליהו ר"ש לא סבר אחד באלול ר"ה לזהמה אבל ו' הא דאמרת דרבי נסיב לה אליבא דתנאי ותנא אחד באלול בשביל ר"ה א"כ חמשה ר"ה הוו ומשני אמר רבא ארבעה לד"ה לר"מ ארבעה דל רגלים לר"ש ארבעה דל מעשר זהמה: **וְהָרִי רִגְלִים דְּאֵי חִיילֵי מְאֻרְתָּא**. אפילו ציוס לא חיילי עד יוס

שני למאן דאמר נדרים ונדבות אין מקריצין ציו"ט ומשני לאתויי מעיקרא מחייב וקאי צקונטרס פירש להציא קרבן מחויב ועומד הוא משעה שנדר והיה לו להקריבו מערב הרגל ולא הוקצעו רגלים לענין הקרבת הקרבן אלא לענין כל תאחר ומאורתא נמי חייל ולא פי' כן בשביל שיעבור בכל תאחר משנכנס רגל שלישי בתחלת הלילה דהא לר"מ דאמר לעיל ברגל אחד אינו עובר עד שיעבור כל הרגל ו"ה לרצנן עד שיעברו שלשה רגלים ופריך צ' דצ"ה (ד' יט: ושם) אמר דאין מציאין תורה צהג המנלות ובעזרת אלא צהג הסוכות משמע דאם הציא צהג הסוכות בחול המועד דלא עבר והא דפירש כאן צקונטרס דמאורתא חייל היינו לענין דאם מחויב ועומד לפני הרגל איכא כוליה רגל ואם נכנס רגל וקא נדר אפי' ליל ראשון ליכא כוליה רגל ואינו עולה למנין שלשה רגלים: **בְּיָדֵי דְרַחֲמֵי בַּמַּעֲשֶׂה**. ולמאן דאמר (במנחות דף סח.) אפילו בזמן צבית המקדש קיים האיר המזרח מתיר מ"מ עד יום הביאכס למנוה כדאמרינן במנחות פרק רבי ישמעאל (סז:)

והרי

מעיקרא מחייב וקאי להציא קרבן נדרו מחייב ונדרו מחייב שגדר והיה לו להקריבו מערב הרגל ולא הוקצעו רגלים לכל תאחר ומאורתא נמי חייל: והרי יונלות. דקתני בראשי שנים דמתני' דלא חיילי אלא על ידי תקיעת שופר דצ"ד ואינוה אלא ציוס דכתיב ציוס הכפורים מעצירו שופר (ויקרא כה:)

רבי ישמעאל כו'. לקמן בפירקין (דף ס:) **מראש השנה** חייל. ואינו תלוי בתקיעה הלכך מאורתא דר"ה חייל: **דלא תלי במעשה**. כניסת ראש השנה שלהן אינה תלויה אף השנה מתחדשת להמיר חדש צמדינה או צמקדש אלא בהקרבת העומר וכבשי עזרת: **והרי רגלים**. קא סלקא דעתך שאין כל תאחר חל עד שתצא שעה הראויה להצאת קרבן נדרו נמצא שהוא תלוי צתמיד של שחר: **ממילא קא חייל**. משקדש היום:

והרי

בבבליה, וקתני במתני'. ופרקינן מתני' ר' (שמע') [ישמע'] היא דאמר מראש השנה חייל ויכל, ראש השנה מאורתא הוא דחייל. רב שישא פריך כי קחשיב תנא דידן מידי דלא תלי במעשה אלא כיון דחל הזמן נוהג כגון הללו כו(ו)לם. אבל עומר ושתי הלחם דתליין במעשה, כגון עומר דתלי בקצירה, ושתי הלחם בלישה ואפייה, הא לא קא חשיבי. והרי רגלים דאוקימנא לר' שמעון ולחייב בו לנודר בכל תאחר, והקרבת הנדר מידי דתלי במעשה הוא וקתני. ופרקינן כל תאחר ממילא קא חייל. כלומר אינו מתחייב לכל [תאחרן] אלא אם לא יביא הקרבן, ואיחור הבאת הקרבן אינו מעשה.

ארבעה ראשי שנים פרק ראשון ראש השנה

יפה יפה. בלב שלם: **ותנא** דידן. דלא תניא צמתני': **כיון דקסינ אס הציא ילא לא פסיקא** ליה. מילתא דליחשבה בראשי שנים: הכי גרסינן **תנו רצנן המשכיר בית לחבירו כו'** ולא גרסינן **מנלן**. דלאו מקראי יליף דמדרבנן הוא:

אחא באתר. אכל בצצרי מהכי לא אמרינן עלתה לו שנה ודר זה שנה שלימה דליכא למימר דלדעתא דההיא שחא אגרה דלא טרח אינש למיגר ביתא לבציר מתלתין יומין: **ואימא פשרי**. ר"ה לשכירות צמים. אס לא עמד אלא באתר באלול כיון שהגיע תשרי עלתה לו שנה: ומשני **כי אגר איניש ציפא**. סמוך לתשרי לכולהו ימי הגשמים אגר: **וס"ק דבריישא**. דלא אמר לשכירות צמים: קיערי. עדים מתקשרין וגשמים יורדין והוי כימות הגשמים: **ולרגלים מני ר"ש**. דהא אלציה אוקיימנא דלית ליה כסדרן לבל תאחר: **סיפא ר' אלעזר ור"ש אומרים צא' בתשרי: רבי היא**. הוא אמרה למתני' ונסיב מילתיה חדא כחד תנא וחדא כחד תנא: **אי הכי**. דחד גברא אמרה למתני' ונסיב מילתיה חדא כחד תנא חמשה ראשי השנים יניחו אחד צניסן וט"ו ציצנן הא ינחא אי מוקמת לה לרישא כר"ש פפיר דלדידיה ארבעה יניחו

דלית ליה אחד באלול אלא אי חד תנא אמריניהו קשיא: **אמר רבא**. לעולם רבי היא והכי קאמר אנה חמשה סבירא לי ומיהו הכל מודים לי בארבעה: **לר"מ**. דלית ליה אחד באלול דל רגלים **דלדידיה** ברגל אחד עובר בכל תאחר כדתינא בצרייתא דלעיל (ד' ד:): **ולר' שמעון דל מעשר זהמה**. דליתיה לשתי הלחם לרבא ליתני ששה לר"ג בר יצחק ליתני חמשה אמר רב פפא כי קא חשיב מידי דחייל מאורתא מידי דלא חייל מאורתא לא קא חשיב והרי רגלים דלא חיילי מאורתא וקחשיב ו' כיון שצריך לאיתויי מעיקרא מיחייב וקאי והרי יובלות דלא חיילי מאורתא וקחשיב ר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקא היא דאמר ו'מראש השנה חייל יובר רב שישא בריה דרב אידי אמר כי קא חשיב מידי דלא תלי במעשה מידי דתלי במעשה לא קא חשיב והרי רגלים מידי דתלי במעשה וקא חשיב בל תאחר ממילא חייל והרי

העומר וכן בששה צסיון: **והרי רגלים**. דקתני מתניתין לענין כל תאחר דקס"ד זמן כל תאחר לאו מאורתא הוא כשקדש היום חייל [אלא] עד שתצא שעה שהיא ראויה להציא נדרים ונדבות ואין זאת עד שיקריב תמיד של שחר שאין קרבן קודם לו. ומשנינן לאתויי דאין מציאין תורה צהג המנלות ובעזרת אלא צהג הסוכות משמע דאם הציא צהג הסוכות בחול המועד דלא עבר והא דפירש כאן צקונטרס דמאורתא חייל היינו לענין דאם מחויב ועומד לפני הרגל איכא כוליה רגל ואם נכנס רגל וקא נדר אפי' ליל ראשון ליכא כוליה רגל ואינו עולה למנין שלשה רגלים: **בְּיָדֵי דְרַחֲמֵי בַּמַּעֲשֶׂה**. ולמאן דאמר (במנחות דף סח.) אפילו בזמן צבית המקדש קיים האיר המזרח מתיר מ"מ עד יום הביאכס למנוה כדאמרינן במנחות פרק רבי ישמעאל (סז:)

והרי

בבבליה, וקתני במתני'. ופרקינן מתני' ר' (שמע') [ישמע'] היא דאמר מראש השנה חייל ויכל, ראש השנה מאורתא הוא דחייל. רב שישא פריך כי קחשיב תנא דידן מידי דלא תלי במעשה אלא כיון דחל הזמן נוהג כגון הללו כו(ו)לם. אבל עומר ושתי הלחם דתליין במעשה, כגון עומר דתלי בקצירה, ושתי הלחם בלישה ואפייה, הא לא קא חשיבי. והרי רגלים דאוקימנא לר' שמעון ולחייב בו לנודר בכל תאחר, והקרבת הנדר מידי דתלי במעשה הוא וקתני. ופרקינן כל תאחר ממילא קא חייל. כלומר אינו מתחייב לכל [תאחרן] אלא אם לא יביא הקרבן, ואיחור הבאת הקרבן אינו מעשה.

מסורת הש"ס

(א) [נעיל ב: וש"נ], (ב) [כי"מ קא: ע"ש], (ג) [נ"ל דנקנ], (ד) [בכורות ז:], (ה) [נמינא ט: שטותם ד. חולין פד. קד.], (ו) [לקמן ז:], (ז) [כ"ב עה. וע"ש במסו'], (ח) [שנין קדושין מז: כ"מ טו.],

הגהות הב"ח

(א) גבי דלא חיילי מאורתא וקחשיב (כיון שצריך) מא"מ וי"צ קחשיב לוי גרס לוי וכן הוא בנמוס': (ב) [תוב' ד'ה ולרגלים סי' אכל השתא דאמרת דרבי:]

מוסף רש"י

שמא לא ימסרם לצבור יפה יפה. שחא לא יחא לבצו למסור יפה יפה בלב שלם, דעון לו שיקרבו מעלו (כ"ח קיח.). רבי היא ונסיב לה אליבא דתנאי. מתניתין רבי סתמה לפי דעתו ונסיב מילתא כי הני מתי תנאי, תחדא כמר שיהא דכירי של זה בזה וכל זה בזה (תוריון פד.). דל. הסר (טוכה וז.).

רבינו חננאל (המשך)

ובהן כמה ראשי שנים, ולמלכים ולרגלים בחורא חשיב להו. ואותובין עליה מהא דתניא י"ו בניסן ראש שנה לעומר, ר בסיון ראש השנה לשתי הלחם, לרבא ליתני ששה, ד' דמתני', ועומר ושתי הלחם ששה. לרב נחמן דמרוקים לה למתני' בדר' דהא חדשיה ליתני ה', דהא סיון ליתא במתני'. ופרקינן רב פפא תנא דידן לא חשיב ה'. אלא מאי דחייל מאורתא, כגון הא דקתני למלכים ואוקימנא לשטירות. כלומר, משתשך השמש וכנסא אחד בניסן אם יכתב שטר חוב [ו]בכותב זמנו, שנה שנייה כותב, אע"פ שבידין לא האיר היום. אבל העומר ושתי הלחם שאין מצותו אלא ביום ולא בבילה, לא קתני. ואקשינן והלא רגלים דקתני במתניתין ולא אוקימנא אלא למעבר בלא תאחרן (מפני) [ונמשני נהין דהקרבא ליתא אלא ביממא (הלחא) [והבאת] הקרבן לירושלים בבבליא מי ליתא. אלא כיון דאדא לחוג ולא אייתי אחייב ליה כאילו עבר עליה מעיקרא. ואקשינן והרי יובלות דקתני ביום הכפורים תעבירו שופר וגו', דהוא ביום ולא

בבבליה, וקתני במתני'. ופרקינן מתני' ר' (שמע') [ישמע'] היא דאמר מראש השנה חייל ויכל, ראש השנה מאורתא הוא דחייל. רב שישא פריך כי קחשיב תנא דידן מידי דלא תלי במעשה אלא כיון דחל הזמן נוהג כגון הללו כו(ו)לם. אבל עומר ושתי הלחם דתליין במעשה, כגון עומר דתלי בקצירה, ושתי הלחם בלישה ואפייה, הא לא קא חשיבי. והרי רגלים דאוקימנא לר' שמעון ולחייב בו לנודר בכל תאחר, והקרבת הנדר מידי דתלי במעשה הוא וקתני. ופרקינן כל תאחר ממילא קא חייל. כלומר אינו מתחייב לכל [תאחרן] אלא אם לא יביא הקרבן, ואיחור הבאת הקרבן אינו מעשה.

^[1] נראה מזה דמפרש כפי' הרשב"א וז"ל תחזיקוסי כפן ועיי' היעזב בש"ך ובשעה"מ צח"מ סי' ש"ב ודו"ק